

Отже, українська мова перетворилась у повноцінний компонент соціальної структури українського суспільства, стала органічним складником культурно-інформаційного простору держави, стала потужним етнодержавотворчим фактором, органічно входить як державна мова у сферу офіційно-ділового, наукового, виробничо-професійного і, що важливо, побутового вживання. Необхідною умовою утвердження української мови як державної і перетворення її в повновартісний засіб комунікацій в суспільстві, духовно-консолідуючий фактор українського народу виступає соціально-економічне процвітання держави – основа формування національної гідності, національно-мовної свідомості.

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерел. Мовознавство, 1990. № 4. С. 4.
2. Кочерган М. Мова як символ національної солідарності. Мовознавство. 2003. №1. С. 3.
3. Погрібний А. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися там, як треба... К., 2000. С. 140.
4. Дзюба І. Бо то не просто мова, звуки... Літературна Україна. С. 71.

Мовчан Дарина Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Ялова Оксана

Володимирівна, доцент кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

МІСЦЕ ГУЦУЛЬСЬКОГО ДІАЛЕКТУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

У сучасних умовах розвитку мови, мода на діалекти повертається. Діалект – це мовна одиниця, що характерна для певної території. Діалекти застосовують, щоб показати колорит різних куточків України, передати багатство й розмаїття української мови. Скарби народної творчості-говірки, осучаснюють у мистецтві, особливо в літературі. Неабиякої уваги заслуговує гуцульський діалект. Його використання в літературі реалізує художні функції в художньому творі, додає особливих лексичних рис, оригінальних

ознак, допомагає читачу активізувати живе сприйняття твору, краще прояснити картину на звичаї, обряди, вірування, природу гуцулів, явно побувати серед них.

Мета цієї роботи – показати місце гуцульського діалекту в українській літературній мові, виділити його особливості.

У радянські часи письменникам України не дозволялося використовувати діалекти, адже вони є відбиттям українського менталітету, а письмові джерела, які містили говірки знищувалися. Проте знайшлися такі дослідники, як Василь Грещук, Федот Жилко, Бронислав Кобилянський, Михайло Бігусяк, які розглянули проблематику гуцульського діалекту, встановили його значення і довели, що говірки – це наші мовні перли.

Василь Грещук у своїй праці «Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури» дослідив те, що із давніх згадок про гуцульський говір нам відомо мало. Розпочав його застосовувати в художній літературі Юрій Федькович, який сам був гуцульського походження. Використовував він діалекти у своїх працях не з метою надання колориту чи архаїчності, як Михайло Коцюбинський («Тіні забутих предків»), а через незнання української літературної мови. Завдяки творчості Юрія Федьковича гуцульський діалект почали активно практикувати в мовній літературі багато український письменників. Цілеспрямовано його використовували Іван Франко, Гнат Хоткевич, Михайло Коцюбинський та інші. Використання гуцульського діалекту у творах стало своєрідним еталоном для змалювання Гуцульщини. Це показує те, що гуцульський говір в художній мові слугує важливим естетично-зображальним засобом. У художніх творах зазвичай виписано гуцульським діалектом мову персонажів або додано якусь «власне гуцульську лексику» у якості терміна, а в деяких випадках говір гуцул використовують в ролі літературної мови (тобто і слова автора, і взагалі уся праця написана гуцульським говором, як це зробили Петро Шекерик-Доників та Онуфрій Манчук). Гуцульський діалект і надалі є актуальним для сучасного текстотворення.

Гуцульський діалект досить добре та ретельно дослідив український мовознавець Бронислав Кобилянський, який вивчав цей говір протягом багатьох років. Бронислав Кобилянський створив дві праці «Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття» та «Діалект і літературна мова». У праці «Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття» автор зазначає, він нерідко зустрічав гуцулів і дивувався артикуляції їх вимови. Він поставив собі завдання – опрацювати й розібрати лексичні, морфологічні, фонетичні явища

гуцульського говору, порівняти його з говором мешканців Покуття. Він досліджував територію гуцульського говору, дещо згадував зв'язок між формуванням мови і безпосередньо гуцульськими традиціями. Наприклад, назви рослин у їх діалекті дуже схожі на науково-ботанічні терміни, це пов'язано з тим, що гуцули завжди цікавилися рослинами, застосовували різнотрав'я в якості повноцінних ліків. Також Бронислав Кобилянський зазначає те, що у гуцульському говорі збереглися давні форми давального відмінка і орудного відмінка однини особових і зворотних займенників (себе-ся або мене-мя, тебе-тя). А вищий ступінь порівняння прикметників твориться, як правило, за допомогою частки «май» (май ліпший). До речі, форми майбутнього часу уживаються у двох виглядах (буду робити, робитиму). Притаманним гуцульському діалекту є також додавання приставки «і» на початку слів, рухомий наголос, а губні приголосні при вимові вони залишають завжди твердими.

Федот Жилко пояснював у своєму посібнику «Нариси з діалектології української мови», що наука, яка вивчає діалекти має назву діалектологія, а самі діалекти поділяв на описові (тобто ті, які досліджують на сучасному етапі) і історичні (походження і розвиток яких вивчають, встановлюють). Також Федот Жилко шукав зв'язок української літературної мови з діалектами, знайшов його у мистецтві. Окремо Федот Жилко описав кожне наріччя української мови та виділив кожну групу діалектів. Наріччя – це сукупність подібних і територіально споріднених груп діалектів. Про південно-західні наріччя він зазначив, що вони не надто відрізняються від південно-східних говорів. Також у посібнику «Нариси з діалектології української мови» вказано, що гуцульський діалект морфологічними рисами граматичної будови найбільш вирізняється серед усіх видів діалектів української мови. Ці особливості названо залишками колишніх рис мови українського народу. А у порівнянні з іншими групами діалектів із сучасною літературною мовою гуцульський діалект має свої місцеві синтаксичні і лексичні риси, що не є притаманним явищем для інших говорів. Федот Жилка наголосив у своєму посібнику «Нариси з діалектології української мови», що вивчення лексичного складу гуцульського діалекту й взагалі всього південно-західного наріччя та груп діалектів має особливе значення для більш ретельного дослідження історії розвитку лексичного складу нашої рідної української мови і для історії її етимології, і також для мов сусідніх народів.

Святослав Вербич у своїй статті «Гуцульські лексичні діалектологізми і структурна семантика, етимологія» запропонував

аналіз фрагмента гуцульського діалектичного словника. Як і попередні дослідники, Святослав Вербич звертає увагу читачів на той факт, що серед діалектів українського народу найбагатші на давні лексичні елементи та різноманітні запозичення саме південно-західні говори. У них також чітко простежуються іншомовні та архаїчні впливи. Сема – це мінімальна складова лексичного значення або найменша смислова одиниця. Багато словосполучень у гуцульському діалекті виникають завдяки семам, які, у свою чергу з'являються внаслідок метафоричного перенесення повноцінного значення.

Михайло Бігусяк у своїй статті «Лінгвогеографічне дослідження говорів Івано-Франківщини» зазначає, що у нашій державі і на інших. І провівши спостереження щодо змістовного матеріалу цих атласів, Михайло Бігусяк зробив висновок, що людей більш цікавить гуцульський діалект, адже саме він більш описаний та досліджений, частіше трапляється у вищезгаданих виданнях. Це ще раз підтверджує особливе місце гуцульського діалекту в сучасній українській літературній мові.

Отже, розвиток української літературної мови супроводжується її безпосереднім контактом із місцевими та іншомовними діалектами. Діалекти зробили значний внесок у становлення художньої, наукової літератури. Діалектизми вживають із метою надати твору стилістичного забарвлення, індивідуальності мові персонажів. Також, діалектизми виконують і номінативну функцію (тобто «називають» певні поняття) Влучне застосування діалектизмів у літературі надає твору колориту й експресії, відтворює територіальні особливості.

Список використаних джерел

1. Грещук Василь. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури // Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія. Випуск XXXII-XXXIII. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету, 2012.

2. Бігусяк Михайло. Лінгвогеографічне дослідження говорів Івано-Франківщини // Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія. Випуск XXXII-XXXIII. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету, 2012.

3. Кобилянський Б. Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття. [Б.м.:б.в., 1928]. 180 с.

4. Діалект і літературна мова: (східнокарпат. і покут. діалекти, їх походження і відношення до укр.літ. мови). Київ: Рад.шк.,1960. 274 с.

5. Нариси з діалектології української мови: посіб. для ф-тів мови й літ. пед ін-тів / Ф.Т.Жилко. Київ: Рад.шк., 1955. 314 с.